

Harold Frederic

THERON WARE'İN
LANETLENİŐİ
YA DA AYDINLANIŐI

Çeviren: Merve Munz

üçn**pta**

BİRİNCİ KISIM

1. Bölüm

Binanın sekiz yıllık tarihinde böyle bir kalabalık daha önce görülmemiştir. İnsanlar sandalyelere sıkış tıkış dizilmişlerdi; koridorları doldurmuşlar, balkonlara taşmışlar, geride, bu balkonların altında, gölgedeki kapıların önünde öyle yoğun bir yığın oluşturmuşlardı ki, kapılardan geçmeye çalışmak boş bir çaba olurdu. Tavanda dizili bir sürü havagazı fenerinin kalaylı çemberlerinden yayılan ışık, coşku dolu binlerce yüzü aydınlatıyordu –bu yüzlerin kimi boneyle, kimi çocuksu buklelerle çevriliydi; kimi sakallıydı, kimisiyse parlak bir kelleyle taçlanmıştı– ancak hepsi de, ifadelerini düşünceli bir merakla kuşatan, her bir bakışı tek bir noktaya kilitleyen aynı baskın duygunun büyümesine kapılmıştı. Sıra sıra dizilmiş her bir çehrede, insanların duruşlarından bile okunan bir bekleyiş heyecanı hâkimdi –hayır, bu duygu kapalı, aşırı ısınmış ortamın bir parçası gibiydi daha çok. Yüzlerin böyle dip dibe dizili halini gören ve bu yüzlerden okunan heyecanın muntazaman tek bir şeye odaklandığını fark eden bir gözlemci, bu insanların ya jürinin son derece sürükleyici bir ceza da-

vasının hükmünü verişini ya da büyük bir çekilişin şanslı numaralarının açıklanışını izlediğini düşünebilirdi. Bu iki ifade –talih kuşunun başına konacağına dair bir umut ve bunun tam tersi bir hükme duyulan korku– bekleyen kalabalığın yukarıya bakan yüzlerinin hatlarında birbirinin yerini alıyor, hatta belli belirsiz birbirine karışıyor gibiydi.

Ne var ki, her iki hipotezi de boşa çıkarmak için herkesin yüzünü çevirdiği şeye bakmak yeterli olacaktı. Burada ne bir mahkeme ne de tombala vardı, Metodist Episkopal Kilisesi'nin yıllık Nedahma Kilise Ruhban Meclisi'nin kapanış oturumundaydılar. Piskopos, papazların gelecek yılki görev yerleri listesini açıklıyordu. Liste belli ki tanımadığı bir el yazısıyla yazılmıştı; ağırkanlı, uzağı iyi göremeyen bu yaşlı beyefendi gözlüğünün camlarını nihayet silmeyi bitirip gözlüklerini sinir bozucu bir alışkanlıkla takmış, şimdi de görevini sessizce prova ediyordu. Bu sırada etrafındaki rahipler dişlerini sıkıyor, sabırsızca ayaklarını kıpırdatıp duruyorlardı.

Kalabalığa biraz daha yakından bakınca aralarında bir sürü rahibin olduğu görülüyordu. Kelli felli ve ekseriyetle kıdemli on, on beş kadar kilise mensubu, kürsüdeki piskoposun etrafında bir grup halinde oturmaktaydı. Öte yandan, o kadar ağırbaşlı olmayan, hatta arada sırada duruşlarında bir ciddiyetsizlik görülen diğerleri, bu kürsüye inen basamaklarda oturuyordu. Meslektaşlarından bir grup yüzleri kalabalığa dönük, kürsünün etrafında parmaklıklarla ayrılan kısma koyulmuş sandalyelere sıkış tıkış yerleşmişti. Bunu kilisenin sağından soluna kadar uzanan beş altı sıra banka sıkışarak oturmuş İncil vaizleri takip ediyordu.

Bu kişilerin arasında epey yaşlı adamlar vardı. Bunlar Lorenzo Dow'u tanıyan, papaz unvanlarını Francis Asbury'yi ve hatta Whitefield'ı hatırlayan kıdemlilerden almış, iki büklüm ve kuvvetten düşmüş emektarlardı. Şimdi ön sırada oturmuş, öne doğru titreyerek eğilip biçimsiz ellerini kıllı kulaklarına dayayarak isimlerini yaş sınırından dolayı emekliye ayrılmışlar listesinde duymayı bekliyorlardı, bu son katılımları olabilirdi.

İsrail'in muhterem pederlerini böyle görmek bir göz ziyafeti sunuyordu. Şevk dolu ve fedakâr rahiplerin; eğitimsiz ve gösterişten uzak olsalar da dünyevi bir mükâfat beklemeden yoksulluğa, tehlikelere canını feda eden, en ücra köşelerde, sınır yerleşimlerine uzanan gezici görevlerin eziyetini çekerek yıpranan vaizlerin yalın ve cana yakın insanlara hizmet ettiği zamanları anlatan tabloları çağrıştırıyorlardı. Bu tabloların ahşap kulübeler, kaba saba ev eşyaları, alacalı bulacalı kıyafetler, yıllar süren yorucu yolculukları anlatan tamir görmüş eski püskü semerlerden oluşan basit dekorları olurdu; ancak en sevimsiz tasavvurda bile bu nesnelere Haç ve Taç'ın göklere çıkartılan ışığı aydınlatıyordu. Bu kahramanlık yıllarının saygıdeğer gazilerinin –tedavülden kalkmalarının ve kilise bağışlarına el açmalarının resmiyette ilan edilmesini bir kez daha duymak için sunağı kilisenin geri kalanından ayıran tırazanda süklüm püklüm oturarak– orada bulunmaları takdisin doğasında vardı.

Bu yaşlı ve saygıdeğer beyefendilerin etrafını saranların çoğu, geniş omuzları ve tıraşlı üst dudaklarını çevreleyen gür sakallarıyla, pazar giysilerini kuşanmış, dürüst ve dört

başı mamur çiftçileri andıran iri yarı, orta yaşlı adamlardı. Bu kuralın bir istisnası olarak daha çok burjuva sınıfından kimseler de ara ara kendilerini belli ediyordu. Muntazam kesimli bıyıkları, beyaz boyunbağları ve briyantınle güzelce bakım yapıldığı belli olan saçlarıyla, şehir hayatına uyduurulmuş türlü külfetlerin inceliklerini taşıyan kodaman adamlardı bunlar; zaman zaman hem sade görünen hem de insanı cezbeden frapan, aydın bir kişi göze çarpıyor, pek tabii Ruhban Meclisi'nin ilahiyat okullarından birinin öğretim üyesi olduğu izlenimini uyandırıyor.

Bu simalar bilimsel veya zihinsel açıklıktan çok iyilik, alçakgönüllülük ve ılımlı bir halinden memnunluk sergiliyordu ve ne ilginçtir ki, bu durumun en hoş hâli de aralarında daha yaşlı olanların yüzlerinde görülüyordu. Daha genç yüzlere bakınca şevk ve ahlaki liyakat nişanesi yaşa oranla silikleşiyor gibiydi. Papaz unvanını daha bir iki gün önce almış acemilere gelince, bu siliklik onlarda daha belirgindi. Ataları gibi adamlar olmadıkları o kadar belliydi ki, sayılarının görece azlığını fark etmek neredeyse yüreklere su serpiyordu.

Miadını doldurmuş ihtiyar vaizler kürsüye değil de arkalarındaki cemaate dönük otursalardı, bu adamların geçkin gözleri bile arada bir fark olduğunu –ya da düşüş olarak sayacakları şeyi– görebilirdi.

Hâl böyleyken, boynuzun kulağı bu sefer geçememesi Tecumseh Birinci M. E. Kilisesi'nin mensuplarının o anda düşündüğü en son şeydi. Nedahma Ruhban Meclisi sınırları içindeki en parlak ve en mühim cemaat olduklarına hiç şüphe yoktu. Yeni gösterişli kilise binaları da

yapılan harcamanın boyutunu ve ABD'nin bu kısımındaki Metodizme has dini mimarinin yenilikçi eğiliminin seviyesini gözler önüne seriyordu. Elbette ki kendileriyle gurur duyacaklardı. Topluluğun önemli bir mezhebinin mensuplarıydılar. Aralarında Presbiteryenler'de¹ olduğu kadar zengin kimseler yoktu belki, ama en azından Baptistler'e musallat olmuş, açlıktan ağzı kokanların sayısı azdı. Kiliselerinin ilk dört sırasının kirası kişi başı yüz dolardı –Presbiteryenler'in üst sınırına oldukça yakındı bu miktar– ve ücretsiz oturulabilen sıraları neredeyse tamamen kaldırmışlardı. Kış aylarında, kilisenin bodrumunda Kadın Yardımlaşma Cemiyeti'nin verdiği istirdiyeli akşam yemekleri Tecumseh'in sosyal gündeminde revaçta olan etkinlikler arasında yer edinmişti.

Yerli cemaat, Piskopos'un vaaza başlamasını beklerken uzun uzadıya ve hâllerinden memnun bir şekilde kazanılan bu üstünlükleri düşünüyorlardı sadece. Piskopos ile Kili-se Mütevelli Heyeti'nin alt kademedeki vaizleri, Ruhban Meclisi'nin diğer toplantılarında eşi benzeri görülmemiş bir şekilde ağırlanmışlardı. Piskopos başka nerede kendine ait koca bir oturma odası ile hemen yanında yatak odası bulunan bir Metodist evinde ikamet edebiliyordu, sorarım size. Orada bulunan vaizlere ve hatta aslında papaz sayılmayan ve Ruhban Meclisi'nin böyle eli açık insanlar arasında toplandığı için şanslarına şükretmesi gereken lisanslı vaizlerine kadar hepsine yer ayarlanmıştı. Aralarında taşradan dükkân sahiplerinin, kerestecilerin ve hatta bir

---

1 Protestanlığın demokratik kurallara göre örgütlenmiş bir koluna mensup olanlar. –E.N.

baytarın bulunduğu kaba saba adamlardan ibaret bu lisanslı vaizlerin, çoğu şeyi hafife alıp böyle ağırlanmalarına yeterince minnettarlık göstermiyorlarmış gibi bir halleri vardı.

Ancak şimdi çok daha hassas bir meselenin çözülmesi gerekiyordu: Acaba Tecumseh'ın bu konukseverliği kendilerinin seçtiği bir papazla adil ve onurlu bir biçimde ödüllendirilecek miydi?

Herkes –ya da en azından kilise sıralarının kirasını ödeyenler– Birinci M. E. Kilisesi'nin kürsüsünde bir değişiklik yapılmasının önemi konusunda hemfikirtiler. Elbette ki yeni birinin gelmesi şarttı, keza şimdiki papazları seyyar sistemin azami üç yıllık süresini doldurmuştu; ancak yeni birinden çok daha fazlasına ihtiyaç vardı. Böyle güzel ve pahalı bir kilise binasına, böyle modern ve yenilikçi bir cemaate sempatik, kibar bir vaiz bulmak hayati bir önem taşıyordu. Son bir iki yıl, kalubeladan kalma vaazlar veren, en temel toplumsal farklılıklardan bile bihaber papazlarını Presbiteryenler'le yarıştırmak çok zorluk çekmişlerdi. Adams County Bankası'nın, kendi memleketindeyken hep Metodist Kilisesi'ne gitmiş yeni veznedarını da sırf başlarına musallat olmuş bu fosil papazdan dolayı Presbiteryenler'e kaptırmışlardı. Sıkıntı yaratmakta bu meseleyi hiç aratmayacak daha ne örnekler vardı. Bu durumun değişmesi gerektiği açıkça ortadaydı.

Konferans toplantılarına yerel halktan alışılmadık bir şekilde yüksek katılımın olması, misafir üyelerin daha az art niyetli olanlarında Tecumseh'ın dindar olduğu yönde bir intiba bırakmıştı. Bu duruma yabancı en görmüş ge-

çirmiş kimse bile bu dindarlığın tam anlamıyla Presbiteryenler'e karşı amansız rekabete uygun bir şampiyon seçme endişesi olarak açıklanabileceğini pek idrak edememişti. Her akşam vaaz vermesi için seçilen kimseleri dinlemek amacıyla büyük toplantılar yapılıyor, kilise pazar ayınının her üçünde de tıklım tıklım doluyordu. Bu hummalı denetimler esnasında büyük fikir ayrılıkları oluyordu pek tabii, ancak dün akşamki vaazdan sonra herkes bir konuda hemfikir olmuştu: Tecumseh için doğru kişi Saygıdeğer Theron Ware'di.

Yerel cemaatten çok daha ulvi kimselere göre takdire şayan bir tercihti bu.

Açık tenli geniş çehresi, düşünceli bakışları, tıraşlı yüzlerin ve mütevazı gelirlerin olduğu, savaş öncesi Amerikan Senatosu'ndan kimselerin ayırt edici özelliği olan gözü pekliğiyle, tırabzanın sunak tarafındaki sıranın sonunda oturan Bay Ware'i görebilirdiniz. İkinci sırada oturan parlak yüzlü, hayat dolu, zarif genç kadın da –ve belirtmek gerekir ki kadının giyim zevki de Tecumseh halkının beğenisini toplamıştı– Bay Ware'in karısıydı. Gerçekten de oturmuş, akıbetlerinin ne olacağını duymayı bekleyen bu genç çiftten daha iyi ve daha kıymetli kimse yoktu bu binada. Ne yazık ki onları Tecumseh'a getirme çabalarından haberdar olmuşlardı; böylece Bay Ware'in güzel vaazının getirdiği başarıdan duydukları haklı gurur, yerini umut ve korkunun kaygılı çatışmasına bırakmıştı. Karar anı yaklaştıkça her ikisi de soğukkanlılıklarını korumakta zorlanıyordu. Yoksulluk ve belirsizlikten çıkıp böyle şahane bir göreve atanmak en serinkanlı kimse için bile baş döndürücüydü.

Laf kalabalığı yapan Piskopos sonunda isim listesini okumaya başlamıştı, Tecumseh'in iyi insanları da liste ilerledikçe isimleri kafalarında bir bir işaretliyorlardı. Onlara göre Tecumseh gibi büyük bir şehirden önce böyle taşralardan başlayıp uzak, kaba saba ne kadar köy kasaba varsa hepsini sıralamak, Metodizm'de Simpson'la, Janes'le, Kingsley'le¹ aynı cümlede adı geçmemesi gereken, önemsiz ve sıradan bir figür olan bu Piskopos'a yaraşır bir şeydi. Bu isimleri ilgisizce, Piskopos'un önündeki din adamlarına verdiği huzura ve mutluluğa da kayıtsız bir şekilde dinliyorlardı.

Duyurular ağır aksak ilerliyordu. Her bir isimden sonra sıra sıra dizilmiş din adamlarının arasında fısıltılı bir hareketlilik oluyor, falanca kardeşe yapılan haksızlığın, filancanın hakkaniyetle aldığı mükâfatın, yine falancanın nasıl adam kayırmadan fayda sağladığının sözsüz hükmü veriliyordu. Tüm bu kararlardan sorumlu Kilise Mütevelli Heyeti, kasvetli bir edayla ve kendilerini insaniyetten soyutlayarak, önlerindeki siyahlara bürünmüş sıralar dolusu insana tepeden bakıyordu. Din adamları bu sıkıcı, dik dik bakan gözlere donuk ve yapmacık bir yüz ifadesiyle karşılık veriyor, ancak açıklanan her isimle içlerinde yükselen duyguları maskelemekte zorluk çekiyorlardı. Piskopos terler dökerek homurdanıyor, kelimeleri yanlış telaffuz ediyor, adlarını bilmediği tohumların olduğu bir katalogu okurcasına söylediklerini tekrar ediyordu.

“Birinci Tecumseh Kilisesi – Kardeş Abram G. Tisdale!”

---

1 Metodist piskoposlar Matthew Simpson (1811-1884), Calvin Kingsley (1812-1870) ve Edmund Storer Janes (1807-1876) –Ç.N.

Evet, doğru duymuşlardı! Tam olarak bu isim söylenmişti. Tüm bu harcamalardan, tüm bu hesapsız misafirperverlikten, o vaazları dinlemek için yitirilen onca zaman ve sabırdan sonra torbadan çıka çıka Tisdale çıkmıştı işte! Acıyla inleyenlerle gazaba gelip burnundan soluyanların öfke ve şaşkınlıkla dolu uğultusu, sıradan sıraya dolaşıp kiliseyi baştan sona kuşatmıştı. Bu uğultunun yankısı Piskopos'a kadar gelmiş, adamı sersemleştirip o çirkin ismi tereddütle bir kez daha söylemesine sebep olmuştu. Yöre sakinleri bakışlarını neredeyse içgüdüsel olarak o uğursuz Tisdale'in oturduğu yere çevirmiş, uğursuz gözlerini adama dikmişlerdi.

Bundan daha kötü bir şey olabilir miydi? Bu Tisdale Kardeş ellisini geçmişti –uzun at kafası gibi bir başı ve bön bön bakan ciddi yüzüyle çırpı gibi, kırıldı kırılacak, avurdu avurduna geçen ihtiyar bir adamdı– ya o eliyle ya bu eliyle kemikli çenesini durmaksızın yoklardı. Birkaç yıldır rutin hizmetten elini ayağını çekmişlerdi, kendi hesabına küçük bir sigortacılık işi yapıyor, aynı zamanda Book Concern¹ adına seyahat ediyordu. Şimdi yine bölge kilisesine bağlı görevine geri dönmek istediği için koca listedeki en büyük mükâfat olan Tecumseh ona –bir kere bile bir konferansta vaaz vermesi için davet edilmemiş, “Greenland'in Karlı Dağları” ilahisini genzinden modası geçmiş bir şekilde söylerken Lisanslı Vaizlerin bile pis pis gülmesine sebep olmuş Tisdale'e– verilmişti! Düşündükçe insanın tüyleri diken diken oluyordu!

---

1 Metodist Kilisesi'ne bağlı olan ve kitaplar basan, dağıtan firma. Cemaat için dini kitaplar yayımlardı. –E.N.

Tisdale'in Piskopos'un kuzeni olduğuna dair gücenik bir fısıltı sıradan sıraya dolaşıyordu. Bunun doğru bir yanı yoktu ancak duruma içerleyen Tecumseh halkı buna itimat etmişti bir kere. Kapıların önündeki kalabalık birdenbire dağılmış, koridorlar boşalmıştı. Yerel halkın artık olaya ilgisi kalmamıştı; hatta kilisede oturma sırası kirası verenlerden bazıları kalkıp gitmişti. Bunlardan biri ayrılırken, besbelli duyulacak şekilde, komşusuna sırasının şimdiki altmış dolara kiralanabileceğini söyledi.

Öyle ki biraz sonra Theron Ware'in Octavius'a atandığı okunduğunda, Tecumseh halkından hiç kimse bunu fark etmemiş, ya da önemsememişti. Ancak kendilerine gelme ihtimali olduğu müddetçe Theron Ware'e ilgi göstermişlerdi –onu istediklerine dair net talepleri böyle gaddarca göz ardı edilinceye kadar yani–. Tabi şimdi Ware'in akıbetinin ne olduğu hiç umurlarında değildi.

Şükran duası okunup Kilise Ruhban Meclisi'nin resmen sona erdiği duyurulduktan sonra, Ware çifti kilisenin önünü saran el sıkışma ve şamatalı uğurlama selinden kaçmak niyetindeydi. Ne var ki, bu din adamları kendi aralarında samimiyet gösterileri yapmakta ısrarcıydı; bundan ziyade, belki de yöre halkının cana yakınlığının uçup gitdiği bariz olduğundan, bir de tabii –herkes bir yana– Octavius'un vaaz kürsüsünün önceki mahalli papazı rahatsız edici bir coşkuyla kendilerine yaklaştığından kaçmayı başaramamışlardı.

“Kardeş Ware... Tanışma fırsatımız olmadı, elinizi sık-mama müsaade edin! Siz de Kızkardeş Ware olmalısınız; çok memnun oldum.”

Başını geriye itince suratı çifte gerdandan, ağızdan ve saman sarısı çene tüylerinden ibaret görünen iri yarı bir adamdı bu. Yarı kapalı gözleri ile kocaman gülümseyip tekrar Theron'ın ellerini sıktı.

Yine yapmacık bir samimiyetle sözlerine devam etti: “Adınız kıymetli Octavius’umuza çıkınca hemen gelip size kendimi takdim edeyim dedim. Kardeş Ware, bu değerli insanlarla yollarınızı ayırmanız zor olacak, ancak tabiri caizse yerimi sizin alacağınızı bilmek işimi kolaylaştıracaktır. Para konusunda belki birazcık cimrilerdir ancak uyanış toplantılarına hep katılırlar. Papaz evi giderleri hususunda biraz fazlaca teşvik edilmeleri gerekecektir, yine de çok faziletli anlar yaşadık onlarla beraber!” Başını sallayıp anılarında yolculuğa çıkmış gibi gözlerini yumdu.

Kardeş Ware ağırbaşlı bir tavırla belli belirsiz gülümseyip bir şey söylemeden başını eğdi; karısıysa karşısındakinin yüzünde yapmacık bir memnuniyet belirtisi gördüğünden dilini tutamadı.

“Sizin deyişinizle, bu zorluğun altından pek de iyi kalkmış gibisiniz,” deyiverdi.

O an tumturaklı bir tavır takınmaya hevesli adam, “Tanrı’nın takdiri, Kız kardeş Ware, Tanrı’nın takdiri!” diyerek kadını yanıtladı, oradan uzaklaşırken yüzüne yine bir gülümseme kondurdu. Yeni görevinde de, ilaveten senelik üç yüz dolar alacağının bahsi de hiç açılmadı.

Genç çift sonunda dışarı çıkabildiklerinde bir dürtüyle sokağın karşısına, sarkık ağaçların seyrek lambaları gölgelediği ve nispeten yalnız kalabilecekleri tarafına geçti. Kadın yürürken kocasının koluna girmiş, adamın kolu-

nu sımsıkı sarmıştı. Bir süre kimse konuşmadı, sonunda adam kasvetli bir ses tonuyla, “Sana büyük haksızlık oldu bu, zavallı küçüğüm,” dedi. O zaman kadın aniden durup başını adamın omzuna gömdü ve hıçkırarak ağlamaya başladı. Theron hafif, fısıltılı bir serzenişle kadını içinde bulunduğu ruh halinden çıkarmaya çalıştı. Kadın birkaç saniye sonra başını kaldırdı, o gözyaşlarını silerken yürümeye devam ettiler. Kelimeler arasında soluklanarak “Bir dakika daha içimde tutacak sabrım kalmamıştı! Neden bize bu kadar kötü davranıyorlar, Theron?” dedi. Yürümeye devam ederlerken, adam kısacık bir an gülümseyip kadının elini okşadı. “Kötü görevleri de birileri üstlenmeli Alice,” dedi onu avutarak, “henüz gencim, biliyorsun. Sıramızı bekleyip sabırlı olmalıyız. Çünkü, *Tanrı'nın, kendisini sevenlerle, amacı uyarınca çağrılmış olanlarla birlikte her durumda iyilik için etkin olduğunu biliriz.*¹” — “Üstelik senin vaazların ötekilerden kat be kat daha iyiydi!” diye devam etti kadın nefes nefese. “Herkes de aynı fikirdeydi! Bayan Parshall senin oraya atanacağını *birinci ağızdan* duymuştu, buna çok umut bağladığımı herkese söylemiştir eminim –keşke ona uğramadan doğrudan eve gidebilseydik– yüzüne bakmaya utanırım ben şimdi. O lanet Octavius’a yerleştirildiğimizi de biliyordur tabii. Ah Theron, şimdi olduğumuz yerden bile betermiş orası, öyle diyorlar!” Theron onu rahatlatmaya çalışarak “Hiç de değil,” dedi, “çok gelişmiş bir kasaba oldu şimdilerde, Tyre’i ikiye katlar. Çok güzel bir İrlanda bölgesi diye duydum. Kilisemiz orada oldukça ilgisiz kalmış. Kiliseyi tekrar can-

1 Kitabı Mukaddes, Romalılar 8:28. –Ç.N.

landırmak bizim görevimiz; üstelik maaşı az da olsa, şimdikinden daha iyi.”

Ancak Theron’ın da keyfi yerinde değildi, ortak bir ke-derle dolu bir sessizlik içinde misafirhaneye doğru yürümeye devam ettiler. Varmaları gereken yer henüz ufukta görünmemişti, boyun eğri gibi bir iç çekişle söze girip “Hadi ama,” dedi, “elimizden gelenin en iyisini yapalım, küçüğüm! Sonuçta kaderimiz Tanrı’nın kudretinde.” — “Ah Theron, yapma!” dedi kadın durup düşünmeden. “Bu gece bana Tanrı’nın lafını etme; bunu kaldıramam!”